

GEORGIENI SI IACOBITI

De-a lungul secolului al XVIII-lea Marea Britanie a avut perioade lungi de stabilitate intrerupte doar de amenintari temporare cum au fost rebeliunile iacobite. Prospera si puternica, aceasta tard a devenit o mare putere imperiala si a declansat prima revolutie industriala a lumii.

In anul 1714 moare Regina Ana, ultimul membru al dinastiei Stuart. In ciuda tuturor planurilor si comploturilor care il sustineau pe fratele ei vitreg, denumit "batranul pretendent", aflat in exil, pe tron s-a urcat fara nici un incident un print strain, cea mai apropiata ruda de origine protestanta. Astfel Principele elector George de Hanovra - un stat de marime mijlocie din nordul Germaniei - a devenit la timpul potrivit Regele George I al Marii Britanii, primul din viitoarea dinastie de Hanovra, in ciuda faptului ca abia vorbea engleza. George, Principe elector de Hanovra, a devenit regele Angliei in 1714 ca urmare a mortii Reginei Ana. Venirea lui la putere a insemnat sfarsitul perioadei pline de tulburari din timpul dinastiei Stuart si nasterea dinastiei de Hanovra.

La inceput nimeni nu avea siguranta ca domnia hanovrienilor va rezista in timp, asteptandu-se la o lovitura din partea iacobitilor (urmasii lui James - Jacobus in latina - care se afla in exil). In Anglia comploturile iacobitilor au fost descoperite si innabusite, dar Conte de Mar i-a conferit lui James sprijin si i-a adus simpatia micilor nobili din Scotia de nord. Cu toate acestea, Mar nu a actionat destul de hotarat, iar dupa pierderea bataliei de la Sheriffmuir, in noiembrie 1715, iacobitii si-au pierdut initiativa. Cand "hatranul pretendent", cunoscut pentru exagerata sa precautie, a sosit in Anglia, in decembrie, cauza sa era deja pierduta. Armata iacobitilor s-a imprastiat fara nici o lupta, iar in februarie 1716 James a fugit inapoi in Franta. O incercare similara sprijinita de Spania a avut loc in 1719, dar s-a dovedit a fi inca un fiasco.

O noua era

Timp de cativa ani, asemenea amenintari au ascuns faptul ca succesiunea Hanovrienilor insemna inceputul unei noi ere - o era in care conflictele acerbe, deseori mortale ale secolului al 17-lea pareau tot mai irelevante. Succesiunea a fost un mare triumf pentru partidul politic numit "Whigs" (Perucile) si pen-tru Parlament, creandu-se un echilibru intre fortele politice, ce puteau sa isi desfasoare activitatea fara conflicte violente.

Stabilitatea politica a fost favorabila dezvoltarii rapide a comertului, care era deja o trasatura caracteristica a vietii britanice. Beneficiile comertului erau apreciate de toata lumea; pe langa banci mai exista o rudimentara bursa de valori, ce isi desfasura activitatea in cafenele, unde se vindeau si se cumparau actiuni. Consecintele negative ale acestor speculatii au devenit evidente in 1720, cand actiunile de la South Sea Company au fost licitate la un pret exagerat cu putin inainte ca aceasta companie sa dea faliment, ruinand multi oameni si discreditand o seama de membri ai guvernului.

Cel dintai prim ministru

Criza l-a adus in prim plan pe Robert Walpole, care adesea e numit cel dintai prim ministru britanic; el a condus fiecare ramura a administratiei intr-un mod cu totul nou. Walpole nu a tolerat existenta rivalilor in Parlament; prin priceperea cu care s-a ocupat de alegeri si de membri parlamentului a reusit sa asigure o majoritate de incredere in Camera Comunelor. Metodele sale au fost deseori criticate, dar s-au dovedit a fi un mijloc eficient de a mentinere si sustinere a guvernului, in conditiile inexistentei unui sistem politic disciplinat. Un factor decisiv l-a constituit folosirea "pozitiei" si protectiei.

Coroana ii recompensa pe cei ce se dovedeau prieteni, adica loiali, si pe prietenii prietenilor cu posibilitatea de a se intaini cu persoane importante de la orice nivel, de la mari functionari ai statului pana la functionarii punctelor vamale locale. Desi putinii membri ai Parlamentului erau "cumparati" pe fata, cei mai multi au decis ca era in interesul lor sa sustina Guvernul in majoritatea problemelor. In timpul lui Walpole acest mod de abordare a devenit o adevarata arta si a format baza aranjamentelor politice de la sfarsitul secolului XX.

In cei 20 de ani in care s-a aflat la putere (1721-1742) Walpole a dus o politica centrata in jurul a doua elemente fundamentale; taxe interne mici si pace cu celalte state. Din fericire si ministrii francezi doreau, din anumite motive, pacea si astfel cele doua tari au reusit sa actioneze impreuna pentru impiedicarea crizelor europene. Prosperitatea obtinuta prin aceasta politica a consolidat pozitia dinastiei de Hanovra iar iacobismul a devenit doar o amintire sentimentala, exceptie facand unele zone cum ar fi Highlands (Scotia de Nord). Perioada de pace a luat sfarsit cand ambitiiile comerciale si imperiale ale Marii Britanii au inceput sa se manifeste mai agresiv, starnind rivalitatea puterilor europene. Fortat sa intre in razboi impotriva Spaniei (care ulterior s-a implicat intr-un conflict de amploare mai mare cu Franta), Walpole a condus fara convingere si in cele din urma a demisionat. A fost urmat la conducere de adeptii sai, Pelhams, iar sistemul politic pe care il crease a ramas neschimbat.

O infrangere definitiva

Profitand de faptul ca cele mai bune trupe britanice luptau in Europa, Stuartii au mai facut o incercare de a recuceri tronul. De aceasta data in fruntea miscarii s-a aflat Printul Charles Edward - numit si Charlie Cel Frumos - fiul "batranului pretendent". In iulie 1745 a debarcat cu pompa in Scotia insotit de cativa adepti, l-a proclamat pe tatal sau rege, a adunat clanurile si a intrat in Edinburgh. Zece zile mai tarziu, in 21 septembrie, a castigat batalia de la Prestonpans si a patruns in Anglia.

Armata iacobita a inaintat spre sud pana la Derby, dar in ciuda asteptarilor englezii nu li s-au alaturat; pe de alta parte trupele hanovriene devenisera mult mai puternice o data cu reintoarcerea grabnica a trupelor britanice aflate pe continent. Pentru armata iacobita inaintarea insemna infrangere aproape sigura, iar retragerea era o dovada ca incercarea lor esuase. Cu toate acestea s-au decis sa se retraga. Indreptandu-se spre nord, iacobitii au mai avut doua victorii, dar in 16 aprilie 1746, la Culloden Moor, armata lor a fost distrusa de artileria Ducelui de Cumberland si de flintele armatei regulate. Infrangerea a fost definitiva. Dupa o serie de aventuri extraordinare "tanarul pretendent" a reusit sa fuga din Scotia, dar cauza iacobita a fost pentru totdeauna pierduta.

Acesta a fost un punct de rاسcruce in istoria Scotiei de Nord. Guvernul britanic a decis ca aceasta societate tribala nu mai putea fi tolerata.

Cei care participasera la rebeliune au fost aspru pedepsiti, dar cea mai importanta urmare a fost distrugerea sistemului de clanuri. Pamanturile ce formau proprietatea comuna a clanurilor au trecut in proprietatea sefilor de clan, care au fost incurajati sa renunte la arendasi si sa se apuce de oierit. Din aceasta cauza zeci de mii de membri ai clanurilor au fost nevoiti sa emigreze in colonii;

In Highlands a fost construit un sistem de drumuri, pentru a definitiva intrarea acestui teritoriu in civilizatia secolului al XVIII-lea.

Reforma parlamentara

Cativa ani mai tarziu Marea Britanie a intrat in Razboiul de Sapte Ani (1756-63) cu un conducator de exceptie: William Pitt cel Batran; (mai tarziu Duce de Chatham). Rolul fortelor britanice in conflictul european a fost limitat, dar luptele coloniale duse impotriva Frantei in India, Canada si Indiile de Vest au dovedit ca Marea Britanie devenise cea mai dezvoltata putere imperiala, comerciala si maritima. In anii 1750 politica interna a intrat intr-o perioada de instabilitate cand in partidul Whig, ce detinea majoritatea in Camera Comunelor, au aparut grupari rivale.

In 1760 s-a urcat pe tron un rege tanar si ambitios, George III, hotarat sa se implice activ in viata politica. Oponentii sai, obisnuiti cu stilul mai pasiv al predecesorilor au calificat aceasta atitudine ca fiind neconstitutionala. Desi legat de modul de comportare nu i se pot reprosa prea multe, s-a apreciat ca George III a luat o serie de decizii gresite, cum ar fi aceea de a-l numi pe ducele de Bute primministru. Bute, care fusese tutorele regelui, nu era membru al nici unei grupari politice, iar regele George III si-a dat seama ca nu putea guverna eficace fara o majoritate solida in Camera Comunelor.

In anii 1760 s-au perindat o serie de guverne Whig de scurta durata. Printre cele mai amintite evenimente ale vremii se numara calomniile aduse lui Bute si regelui George III de John Wilkes, in periodicul The North Briton. Incercarile repetate de a-l condamna si mai apoi de a-l impiedica pe Wilkes sa devina membru al Parlamentului, au starnit numeroase discutii cu privire la libertatea cuvintului si la puterea parlamentara. In cele din urma Wilkes a iesit victorios. S-a nascut si o campanie sub sloganul "Wilkes si libertatea!", in timpul careia oamenii au realizat ca Parlamentul, ce trebuia sa fie protectorul libertatilor, era de fapt corupt si nereprezentativ. Acesta a fost inceputul viitoarei reforme parlamentare.

Prietenii regelui

In 1770 Regele a gasit un ministru ce satisfacea pretentiile sale, in persoana Lordului North.

Acesta a format gruparea "Prietenii regelui", ce l-a sustinut in fruntea guvernului mai mult de zece ani. Amplificarea problemelor din cele 13 colonii americane a atins in cele din urma un punct culminant; atat pacea cat si razboiul au fost tratate cu incompetenta si incapatanare si ca urmare coloniile au fost pierdute.

In incercarea de a se opune "Prietenilor regelui", partidul Whig a devenit reformator, in fruntea caruia se aflau oratori straluciti precum Charles James Fox si Edmund Burke, in 1783, la varsta de 24 de ani, devine prim ministru William Pitt cel Tanar (fiul lui Chatham). El a guvernat intr-o perioada de stabilitate, caracterizata printr-un numar restrans de reforme economice si reticenta fata de risc; a dovedit numeroase calitati administrative si sprijinit de rege si-a creat o reputatie foarte buna.

Vantul schimbarii

In afara Parlamentului ideile radicale (cum ar fi extinderea grupurilor cu drept de vot si reformarea modului de desfasurare a alegerilor) castigau teren, mai ales dupa izbucnirea Revolutiei Franceze din 1789, care promova ideea de "Libertate, egalitate si fraternitate". Cu toate acestea situatia s-a modificat radical cand, in 1793, intre Anglia si Franta a izbucnit razboiul. Din acest moment radicalismul a fost considerat nepatriotic si datorita noilor legi a fost dat uitarii pentru o perioada lunga de timp. Multi membri ai partidului Whigs l-au parasit pe Charles James Fox si s-au alaturat lui Pitt si partidului Tory, ce detinea acum o majoritate coplecitoare.

O alta consecinta a razboiului a fost intensificarea problemei irlandeze. Desi Irlanda trecea printr-o perioada dificila - din punct de vedere economic era subordonata Angliei, iar marea majoritate a populatiei catolice era lipsita de drepturi civile - de-a lungul secolului al XVIII-lea a reusit sa-si dezvolte o identitate nationala; pentru o scurta perioada de timp a sperat ca va reusi sa obtina autonomia. In 1798 a izbucnit o rebeliune. Desi incercarea francezilor de a-i ajuta pe iriandezi a esuat, autoritatile au fost atat de alarmate incat au innabusit cu brutalitate orice miscare, iar Parlamentul iriandez a fost mituit pentru a-si vota dizolvarea. In 1801, prin Actul de Uniune, Irlanda a fost incorporata in statul Britanic si astfel a luat nastere Regatul Unit al Marii Britanii.

Revolutia industrială

Razboaiele franceze au durat pana la caderea lui Napoleon in 1815. Intre timp, dincolo de jocurile politice aveau loc mari schimbari sociale. Au aparut si s-au dezvoltat noi miscari religioase, cum ar fi Metodismul, care incuraja dezvoltarea industriei si prosperitatea; miscarea Renasterea Evanghelică a dat nastere unor umanisti de exceptie, printre care si William Wilberforce, un cunoscut oponent al sclavagismului. Marea Britanie trecea printr-o etapa de transformari radicale si anume revolutia industrială, ce a constituit un punct de turnura in istoria mondială.

DATE IMPORTANTE

1714-27

Domnia lui George I, primul rege hanovrian

1715-16

Iacobitii isi aduna armata in Highlands

1720

South Sea Company da faliment

1721-42

Robert Walpole devine prim ministru

1739-48

Razboi cu Spania si apoi cu Franta

1745-46

Printul Charlie cel Frumos in fruntea miscarii iacobite

1756-63

Razboiul de Sapte Ani: Marea Britanie iese invingatoare

1760-1820

Domnia lui George III

1770-82

Guvernarea Lordului North si al "Prietenilor regelui"

1775-83

Razboiul american de independenta; Marea Britanie pierde 13 colonii

1783-1801, 1803-06

Pitt, cel mai tanar prim ministru

1793-1802, 1803-15

Marea Britanie in razboi cu Franta

1801

In urma aplicarii "Actului de Uniune" ia nastere Regatul Unit al Marii Britanii

1815

Infrangerea definitiva a lui Napoleon